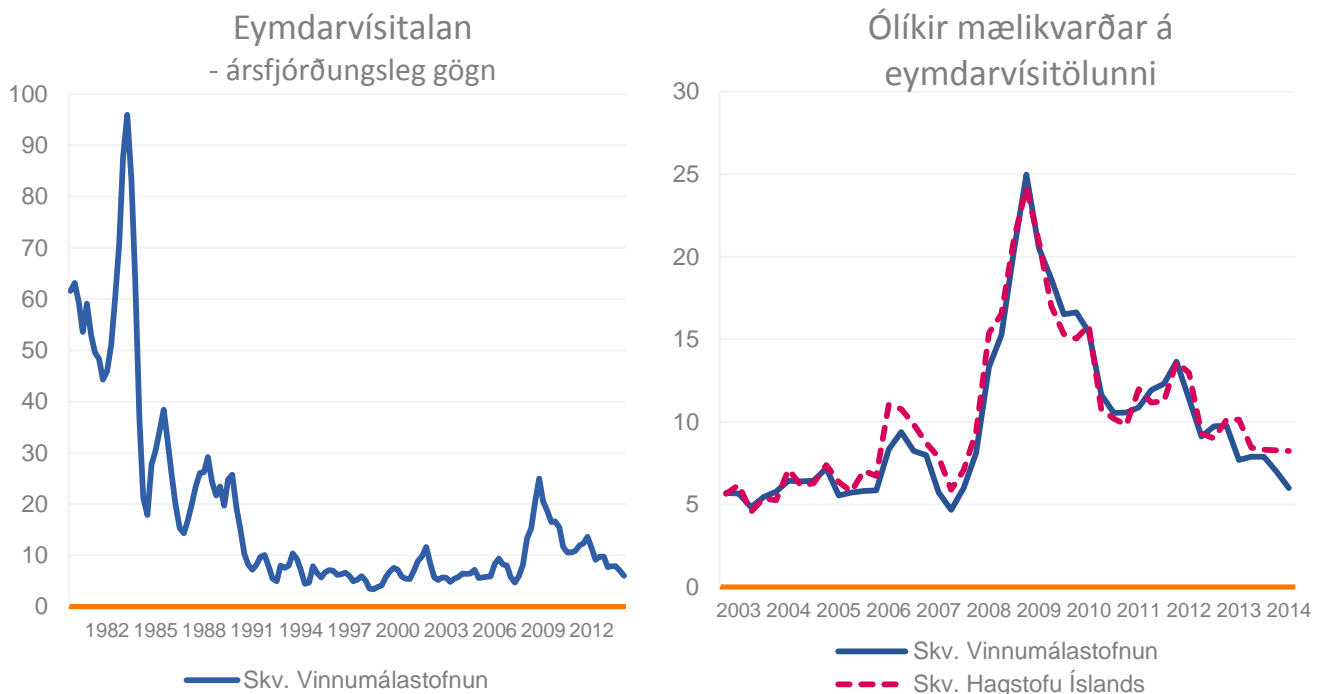

Aukin hagsæld og minni eynd – eymdarvísitalan á niðurleið

Þegar orðið vísitala ber á góma eru eflaust margir sem tengja það strax við vísitölu neysluverðs, Úrvalsvísitöluna eða jafnvel Dow Jones vísitöluna enda eru þær allar áberandi í opinberri umræðu. Heimur vísitalna einskorðast þó ekki eingöngu við efnahagsmál heldur teygir hann sig yfir fjölda annarra sviða og eru til vísitölur fyrir næstum því allt, hvort sem um er að ræða fótbolta, vín eða líkurnar á heimsendi.

Greiningardeild hefur ekki farið leynt með áhuga sinn á „öðruvísi“ efnahagsvísium og höfum við nú tekið enn einn furðufuglinn upp á okkar arma: eymdarvísitöluna. Vísitalan er langt því frá að vera ný af nálinni en hún kom fyrst fram á sjónarsviðið á áttunda áratug síðustu aldar, þá sett fram af hagfræðingnum Arthur Okun. Tilgangur vísitölunnar er að meta hvernig hinn hefðbundni borgari hefur það hagfræðilega séð og er hún fundin með því að leggja saman atvinnuleysi og verðbólgu á hverjum tíma, en báðar stærðirnar eru mikilvægir áhrifaþættir í lífi launþega¹.

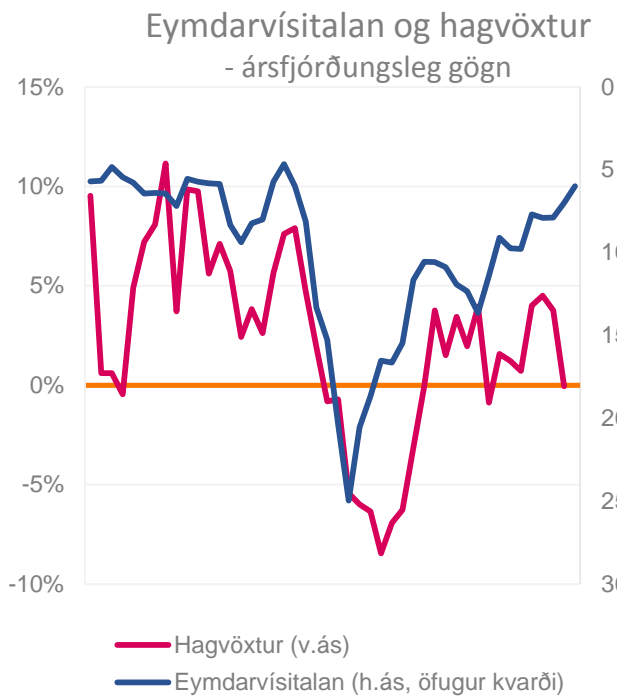
Eymdarvísitalan náði hámarki hér á landi árið 1983 en það ár reið holskefla óðaverðbólgu yfir landann. Frá árinu 1991 og fram til ársins 2008 hélst vísitalan nokkuð stöðug og tók hún að jafnaði gildi á milli 4 og 10, að undanskildum fyrsta fjórðungi ársins 2002 þegar það gætti nokkuð meiri eymdar en áður. Í kjölfar fjármálakreppunnar árið 2008 tók vísitalan að hækka hratt og náði hún hámarki í byrjun árs 2009, einkum vegna mikillar verðbólgu. Síðan þá hefur leiðin legið niður á við og hefur eymdin ekki mælst minni frá árinu 2007. Nokkru máli skiptir hvort miðað er við atvinnuleysi samkvæmt Vinnumálastofnun eða Hagstofu Íslands en mælingar Hagstofunnar sýna nokkuð meiri eymd heldur en gögn Vinnumálastofnunar.

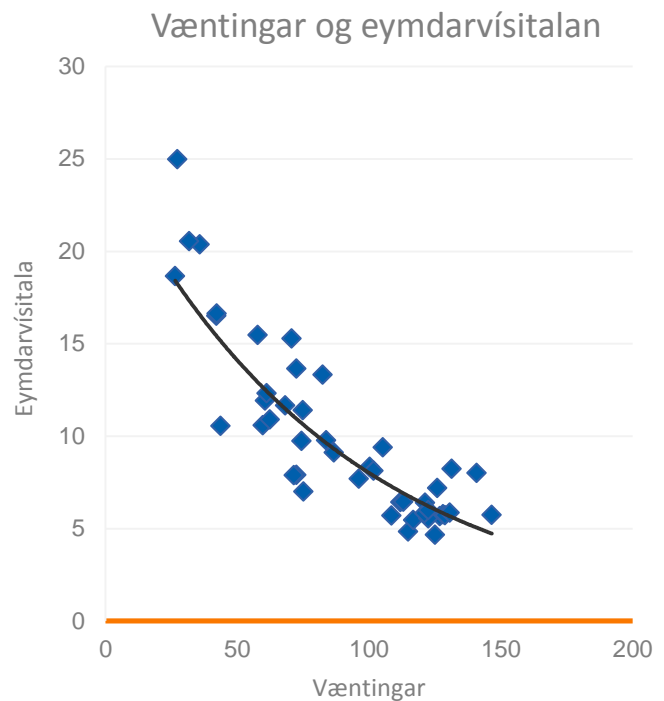
Heimildir: Hagstofa Íslands, Vinnumálastofnun

Hér á landi hefur eymdarvísitalan sterka neikvæða fylgni við hagvöxt og endurspeglar samtímaumsvif í hagkerfinu vel. Þannig hækkar eymdarvísitalan og eynd eykst í samdrætti en lækkar aftur þegar umsvif taka að aukast. Þá er samspil væntinga og eymdar nokkuð augljóst en mikil neikvæð fylgni er á milli eymdarvísitölunnar og væntingavísitölu Gallup. Það þarf ekki að koma neinum á óvart en hærri eymdarvísitala þýðir að annað hvort hafi framfærslukostnaður hækkað eða fleiri misst vinnuna eða hvort tveggja og því ekki að undra að fólk dragi úr væntingum sínum á þannig tímum.

¹ Sumir vilja þó meina að atvinnuleysi valdi 1,7 sinnum meiri eymd en verðbólga og því væri réttara að margfalda atvinnuleysi með 1,7 og leggja við verðbólguna þegar eymdarvísitalan er reiknuð. Nánari umfjöllun má finna í greininni [Preferences over Inflation and Unemployment: Evidence from Surveys of Happiness](#).

Heimildir: Hagstofa Íslands, Vinnumálastofnun, Gallup

Eymdarlega Ísland

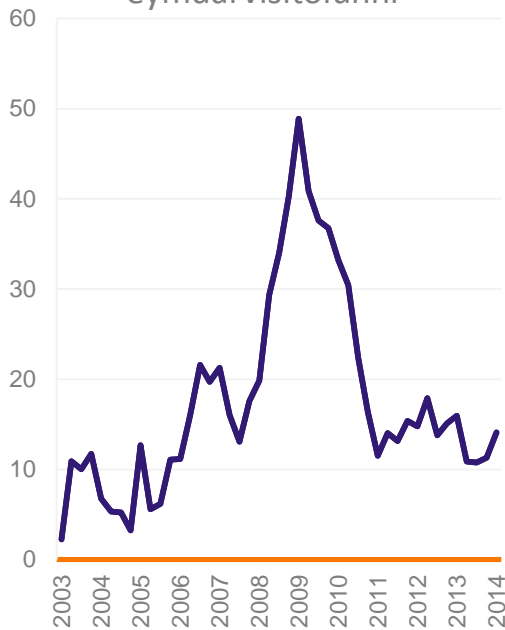
Eymdarvísitalan er ekki yfir gagnrýni hafin og hefur fjöldinn allur af fræðimönnum sett fram sínar eigin útgáfur af vísitölunni í von um að bæta hana og fanga betur eymdina. Einna frægasta tilbrigðið er eymdarvísitala Barro sem inniheldur einnig langtímavexti og frávik hagvaxtar frá langtímaleitni. Annað þekkt tilbrigði, og það sem verður stuðst við hér að neðan, byggir á útreikningum prófessorsins Steve Hanke en eymdarvísitala hans byggir á því að leggja saman verðbólgu, atvinnuleysi og stýrivexti og draga frá raunbreytingu á vergri landsframleiðslu á mann. Þannig er gert ráð fyrir að hærri vextir auki eymdina en vöxtur landsframleiðslu á mann dragi úr henni.

Líkt og sést á myndinni hér að neðan hefur eymd á Íslandi aukist á þessu ári en ástæðan felst í samdrætti í vergri landsframleiðslu á mann á fyrsta fjórðungi ársins. Samkvæmt þessu tilbrigði af eymdarvísitölunni var eymdin á fyrsta fjórðungi ársins sambærileg og á öðrum fjórðungi árið 2011, en það ár voru bæði verðbólga og atvinnuleysi hærri en í ár en aftur á móti voru stýrivextir lægri og töliverður vöxtur í landsframleiðslu á mann.

Ef við berum Ísland saman við önnur lönd innan OECD kemur í ljós að við vorum yfir meðallagi eymdarleg á síðasta ári og náði Ísland aðeins upp í 22. sæti (af 34) í samkeppninni um minnstu eymdina. Skýringin felst í háum stýrivöxtum hér á landi miðað við önnur OECD ríki en árið 2013 voru stýrivextir Seðlabanka Íslands 6%, þeir hæstu innan OECD, og einu og hálfu prósentustigi hærri en hjá löndunum sem á eftir komu, Chile og Tyrkland². Ekkert bendir til lækkun stýrivaxta á næstunni, þvert á móti, og því ljóst að ef draga skal úr eymd verðum við að binda vonir okkar við aðra liði eymdarvísitölunnar.

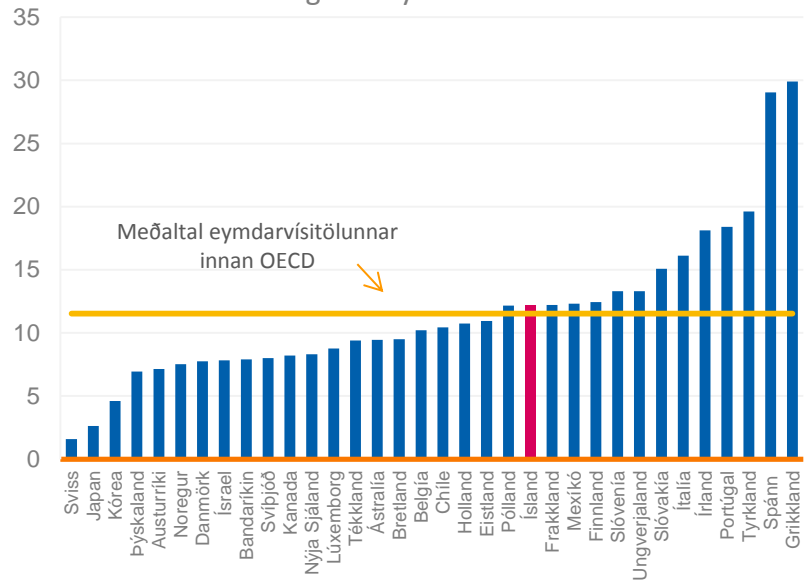
² Miðað er við stýrivexti í árslok 2013

Tilbrigði af eymdarvísitölunni

Eymdarvísitalan árið 2013 fyrir OECD löndin

- tilbrigði af eymdarvísitölunni

Heimildir: Vinnumálastofnun, Hagstofa Íslands, Seðlabanki Íslands, AGS

Greiningardeild Arion banka

Anna Hrefna Ingimundardóttir
anna.ingimundardottir@arionbanki.is

Elvar Ingi Möller
elvar.moller@arionbanki.is

Erna Björg Sverrisdóttir
erna.sverrisdottir@arionbanki.is

Hrafn Steinarsson
hrafn.steinarsson@arionbanki.is

Hafsteinn Hauksson
hafsteinn.hauksson@arionbanki.is

Stefán Broddi Guðjónsson
stefan.gudjonsson@arionbanki.is

Forstöðumaður

Regína Bjarnadóttir
regina.bjarnadottir@arionbanki.is
444-6969

[Hér má finna fyrirvara](#)